

УДК 378.147:004:372.878

Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання комп'ютерних технологій на уроках музики в школі I ступеня //Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Зб.наук.праць. – Випуск 14. – Київ-Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2007. - С.381-386. **0,5д.а. ВАК**

Автор

Поплавська Ю.О.

Поплавская Ю.А.

Poplavska Iuliia

Назва

Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання комп'ютерних технологій на уроках музики в школі I ступеня

Подготовка будущего учителя начальных классов к использованию компьютерных технологий на уроках музыки в начальной школе

The future junior school teachers training for use of computer technologies at music lessons in primary school

Ключові слова

Початкова школа, комп'ютерні технології, музичне мистецтво, уроки музики, музична грамота

Начальная школа, компьютерные технологии, музыкальное искусство, уроки музыки, музыкальная грамота

Primary school, computer technologies, musical art, music lessons, musical literacy

Стаття присвячена підготовці майбутніх учителів початкових класів до використання комп'ютерних технологій на уроках музики в початковій школі. Автор висвітлює психолого-педагогічні, методичні особливості підготовки вчителів до використання комп'ютерних засобів: мультимедійних продуктів, стандартних комп'ютерних програм, навчально-розвивальних комп'ютерних програм на уроках музичного мистецтва.

Статья посвящена подготовке будущих учителей начальных классов к использованию компьютерных технологий на уроках музыки в начальной школе. Автор освещает психолого-педагогические, методические особенности подготовки учителей к использованию компьютерных средств: мультимедийных продуктов, стандартных компьютерных программ, учебно-развивающих компьютерных программ на уроках музыкального искусства.

The article is devoted to the future junior school teachers training for use of computer technologies at music lessons in primary school. The author covers methodical features of teachers training to use of computer at music lessons in primary school.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МУЗИКИ В ШКОЛІ І СТУПЕНЯ

Характерною прикметою сьогодення у професійно-педагогічній підготовці вчителів є підвищення їх загальнонаукового та загальнокультурного рівня, активізація освітньої та художньо-творчої діяльності, зростання наукової компетентності. Принципово новим є підхід до формування педагогічних якостей майбутніх учителів на основі запровадження у навчально-виховний процес ВНЗО досягнень сучасної техніки, розширення можливостей і способів отримання наукової інформації, пошуку кшталтів інформаційно довершених методів навчання учнів у стінах загальноосвітньої школи.

У розв'язанні поставлених перед педагогічною освітою проблемних завдань важливу роль відіграє курс методики музичного виховання як дисципліни, що має велике значення в професійному становленні майбутнього вчителя початкових класів. Опанування студентами методикою музичного виховання передбачає усвідомлення ними психолого-педагогічних чинників мистецького впливу на дитину, розширення спеціальних музичних знань, ознайомлення з алгоритмами організації музичної діяльності учнів.

Нові резерви употужнення музично-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів містить впровадження інформаційних технологій як альтернативи традиційним формам організації навчальної діяльності студентів. Це співзвучно необхідності введення сучасних інформаційних засобів у навчально-виховний процес школи І ступеня. Хвиля пошуків якісно нових форм, методів комп'ютерної освіти учителів початкових класів

об'єктивно зумовлена великою зацікавленістю пересічного учня до комп'ютера, до невичерпної різноаспектної інформації, яку сьогодні може надати персональний комп'ютер.

Ще у 70-х – на початку 80-х років прихильники комп'ютеризації навчання (Р.Аткінсон, Р.Ганьє, Г.Дрейфус, М.Загоруйко та ін.) констатували той факт, що комп'ютери впевнено входять в освіту дитини [1;2]. Уже у 80-ті роки Ю.Бабанський прогнозував, що комп'ютер буде і методичним помічником учителя. Він допоможе в довідково-бібліографічній роботі, в підборі вправ, в отриманні додаткової інформації про новини науки і техніки. За допомогою ЕОМ можна проводити диктанти, контрольні роботи, перевіряти графічну грамотність школярів [2, с.61].

Сучасний вітчизняний і зарубіжний досвід доводить, що комп'ютер можна успішно застосовувати під час вивчення різних навчальних курсів, зокрема, шкільних дисциплін гуманітарно-естетичного циклу. За допомогою ігрових методів, використовуючи можливості відео- та аудіоблоків комп'ютера, з'являються нові перспективи значного підвищення ефективності засвоєння різноманітних знань.

У найближчі роки комп'ютерне навчання все більш широко здійснюватиметься і в початкових класах. Тому вже зараз необхідно активізувати дослідницьку роботу в напрямі комп'ютеризації освіти, вивчати резерви застосування комп'ютерів у початкових класах. З огляду на актуальність зазначеної проблеми для сучасної освіти, *метою статті* є висвітлення методичних особливостей підготовки вчителя до використання комп'ютера на уроці музики в початковій школі.

В курсі вивчення методики музичного виховання студентам потрібно переконатись, що комп'ютер – це на сьогодні безальтернативний інструмент оволодіння цікавою та яскравою інформацією. Тому, безперечно, комп'ютер на повних правах посідає одне із чільних місць серед різноманітних навчальних засобів як у загальноосвітній школі, так і у вищих педагогічних освітніх закладах.

В основу комп'ютеризації навчання можуть бути покладені фундаментальні психолого-педагогічні теорії і концепції — П. Гальперіна, Р. Гуревича, Д. Ельконіна, Г. Костюка, Т. Кудрявцева, О. Матюшкіна, Ю. Машбиця, Н. Менчинської, Л. Проколієнко, Н. Тализіної, та ін. Дослідники переконливо доводять, що в першу чергу в ході комп'ютерного навчання необхідно забезпечувати засвоєння змісту знань (матеріалу курсу), способів його вивчення (логічні дії, операції, тип мислення тощо). Тому найперше, на їхню думку, перед учителем слід ставити завдання щодо виокремлення і усвідомлення основних способів розв'язування навчальних задач, встановлення співвідношення між ними. Результатом такого навчання має стати високий рівень опанування матеріалом, коли учень засвоює істотні ознаки і функції розглянутого об'єкта, може визначити місце кожного з них у наборі засобів, чітко уявляє умови їх застосування [7, с.18].

В останні десятиліття посилюється інтерес до нових інформаційних технологій у представників музичної педагогіки (О.Балабан, В.Козлін, О.Чайковська, В.Штепа, В.Янкул та інш.). Педагоги-музиканти переконані, що застосування комп'ютерних технологій на уроках музики відкриває нові резерви та перспективи розвитку творчої особистості учня. Завдяки цим технологіям виникають принципово нові підходи до підвищення інформативності окремих базових знань, що формуються на основі єдності закономірностей абстрактного та конкретно-предметного мислення.

Робота з комп'ютерними навчальними програмами (КНП) на уроках інформатики і музики відкриває перед учнями можливість експериментування з електронними звуками. А вибір media засобів для уроку музики, на якому застосовуються КНП, — питання педагогічної і дидактичної стратегії, особистої компетенції та інтересу до засобів, якими користуватиметься і учитель, і учні [8, с.97].

Зокрема, В.Янкул у своїх наукових працях визнає, що комп'ютер у школі сьогодні – це безальтернативний засіб підготовки найцікавішого матеріалу до уроків музики. Маючи під рукою тисячі необхідних файлів, які

зібрано за тематичними каталогами, вчитель дає змогу одержати учням у декілька разів більше потрібної якісної інформації, яку вони встигають закріпити під час уроку (учням не залишається навіть домашнього завдання) [9, с.21].

Результати опитування 325 студентів заочної форми навчання факультету підготовки вчителів початкових класів Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського засвідчили загальний низький рівень готовності до використання комп'ютера у навчально-виховному процесі початкової школи. Зокрема, 68% студентів, які працюють за спеціальністю, відверто констатують повну неспроможність хоч як впроваджувати комп'ютерні програми у процес навчання мистецтву. Здебільшого вони не мають елементарної комп'ютерної освіти, не володіють інформацією про сучасні навчальні програми з музики, як результат, не мають навичок використання комп'ютера в музично-виховній роботі з молодшими школярами. Хоча слід зазначити, що мотивація розширення спектру засобів навчання є достатньо високою. Типові відповіді-мотиви: „Мені дуже хочеться позбавити уроки мистецтва зайвого школярства і нудьги” (Т. Г. пед.стаж 5 років); „Вчитель зобов'язаний зростати разом з науково-технічним прогресом” (Н.І. пед.стаж 11 років); „Хочу дати своїм учням новий інструмент пізнання світу мистецтва” (Л.П. пед.стаж 8 років) тощо.

Майбутній учитель початкових класів повинен розуміти, що застосування комп'ютера на уроках музики в початковій школі зумовлюється функціональними навчально-виховними резервами, які закладені у комп'ютерній техніці та комп'ютерних навчально-розвивальних програмах і забезпечують:

- по-перше, отримання дітьми на уроці музики цікавої, доступної, яскравої музично-теоретичної інформації, якісного наочно-слухового аудіоматеріалу;

- по-друге, можливість урізноманітнення спектру музично-творчих завдань;
- по-третє, реалізацію індивідуального, диференційованого підходу до кожного учня початкової школи;
- по-четверте, розширення діапазону колективних, групових форм музичної роботи з включенням окрім інформаційних технологій інтерактивних методів навчання школярів.

Форми і методи вузівської підготовки майбутнього педагога-музиканта до використання комп'ютерних можливостей на уроці музики, на нашу думку, успішно поєднується з новими інтерактивними технологіями навчання. У контексті підготовки сучасного вчителя початкових класів мета застосування інтеракцій на заняттях полягає в організації такого навчального діалогу, коли кожний студент є рівноцінним партнером викладача. В результаті майбутній вчитель набуває не лише необхідних знань, умінь і навичок, формує у себе значущі для сучасного життя цінності та компетентності, але й вчиться відстоювати власну думку, аргументувати свою позицію під час дискусії. Як результат, у нього народжується така професійна потреба, як „жага відкриття нових знань”.

Застосовані нами на заняттях методики музичного виховання форми інтерактивного навчання студентів („Прогнозування”, „Мікрофон”, „Мозковий штурм” з аналізом-рефлексіями та анкетуванням, групова кооперативна форма „Групування”), а також рольові ігри за комп'ютером, обговорення в групах, різноманітна музична діяльність сприяли організації активної взаємодії всіх студентів у процесі методичної підготовки до роботи з комп'ютером на уроці музики. Співнавчання і взаємонавчання, створення атмосфери співробітництва дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу [5, с.5], допомагає знайти ефективні прийоми опанування музичним матеріалом з використанням комп'ютера, практично реалізувати цікаві варіанти комп'ютерних музично-творчих завдань.

Таким чином, сучасні підходи до організації уроків музики в початковій школі обумовлюють потребу у підготовці такого вчителя, який би на високому рівні здійснював навчально-виховну роботу з учнями із залученням комп'ютерних засобів та нових інформаційних технологій, що спрямовані на всебічний культурний розвиток особистості дитини. Усвідомлюючи невідкладність вирішення завдань, що окреслює нині методика музичного виховання, переймаючись проблемами організації музичного навчання та виховання молодших школярів з використанням комп'ютерів, ми спробували виокремити *основні етапи* подолання комп'ютерної некомпетентності майбутніх педагогів-музикантів у межах вивчення курсу методики музичного виховання.

Перший етап – інформативний, на нашу думку, полягає в ознайомленні студентів з актуальним комп'ютерним програмним забезпеченням та практичним освоєнням можливостей глобальної інформаційної мережі інтернет. Наразі студенти мають на достатньому рівні оволодіти основними комп'ютерними програмами (Microsoft Office, Internet Explorer, Windows Media, Paint, Pragma) та навчальними програмами з музики для дітей.

Освоєння студентами пакету Microsoft Office і офісного додатка Word дозволить проводити операції з редагування та друкування текстів, розробки планів, створення планів-конспектів уроків, розробки тестових та інших варіативних диференційованих завдань, що полегшують перевірку і контроль за роботою учнів.

Уміння користуватися комп'ютерною мережею Internet Explorer надасть майбутньому вчителю можливість використовувати різноманітну наукову та мистецьку інформацію з будь-якої музичної теми; знаходити і аналізувати альтернативні джерела, що містять різні погляди на проблемні питання музичної педагогіки; поповнювати власну аудіотеку зібраннями необхідних для школи музичних записів творів народної, класичної та сучасної музики, які будуть включатися у хід уроків.

Windows Media надасть можливість у якісному вигляді, зручному форматі прослуховувати і переглядати необхідні аудіо- та відеозаписи; копіювати музичні та відеофайли, створюючи навчальні диски із музичними творами та музичними відеофрагментами.

Особливо корисним для вчителя стане графічний редактор Paint, що дасть змогу створювати цікавий наочний матеріал, нотні таблиці та картки, графічні схеми, цікаво і нестандартно розробляти роздатковий, тестовий матеріал для учнів, виконувати творчі роботи (створювати малюнки) до прослуханої музики.

Ознайомлюючись з цікавою зарубіжною професійною інформацією за допомогою програми Pragma, студенти можуть здійснювати переклади з російської, французької, італійської та інших мов на українську; готувати доповіді, виступи на методичних семінарах та науково-практичних конференціях.

Студенти мають детально ознайомитися із структурою та змістом навчально-розвивальних програм для школярів. Такими програмами є мультимедійна навчальна програма з музики, підготовлена творчим об'єднанням New Media Generation (1997): „Музичний клас”(музична грамота), у якій поєднуються блоки з музичної грамоти з блоками для вокально-хорової роботи, інструментального музикування, музичним матеріалом для слухання музики; комп'ютерні навчально-розвивальні програми (КНРП) «М.Мусоргський» і «П.Чайковський», присвячені творчості видатних композиторів минулого; програма „Класична музика", яка має великий навчальний та виховний потенціал, оскільки за її допомогою можна ознайомитися з музичними шедеврами світових композиторів.

Другий етап – методично-пошуковий – має враховувати кваліфікацію майбутнього педагога-музиканта і передусім передбачає його самопідготовку, яка включає:

- набуття загальної компетенції з музично-теоретичних дисциплін; вдосконалення знань і практичних умінь з музично-педагогічних дисциплін

та з методики музичного виховання, включаючи опанування методики використання комп'ютера на уроці музики в початковій школі;

- опрацювання комп'ютерних дискових фондів із записами творів музичного мистецтва, передбачених програмою з музики для початкової школи; добір та комплектування аудіоматеріалів та інформаційних блоків для використання на уроках музики у процесі різних видів музичної діяльності дітей.

- накопичення власної дискотеки аудіозаписів, комп'ютерних дисків-енциклопедій, різноманітних комп'ютерних навчально-розвивальних програм з музики, що допоможуть студентам методично забезпечити уроки музики під час проходження педагогічної практики.

Опрацьовуючи мультимедійну навчальну програму „Музичний клас”, зокрема, блок „музична грамота”, майбутній учитель добирає цікаві вправи для сольфеджування і моделювання звуковисотного руху мелодії, завдання на опанування дітьми нотного запису. За допомогою комп'ютера студенти вчаться:

- ❖ Виконувати тестові музично-теоретичні завдання та готувати на їх основі власні варіанти музичних завдань для школярів;
- ❖ Вчитися здійснювати слуховий аналіз запропонованого музичного фрагменту та будувати алгоритм такого аналізу для використання в початковій школі;
- ❖ Сольфеджувати звукоряди і мелодії, виконувати вокально-хорові вправи;
- ❖ Вправлятися в записі музичних диктантів. Моделювати мелодичний, ритмічний рух музичних фрагментів;
- ❖ Інструментувати музичний матеріал (добирати темброве забарвлення для озвучення мелодії).

Великі методичні та навчальні можливості програм „М.Мусоргський” і „П.Чайковський”. Інтегрований зміст даних програм, дає можливість вчителю засвоїти деякі алгоритми організації сприймання музики дітьми,

розкрити художні закономірності розвитку та побудови творів мистецтва, їх художньо-образної мови. Наприклад, програма „М.Мусоргський”, що присвячена циклу творів - сюїті „Картинки з виставки”, передбачає прослуховування музичних творів з обов’язковою художньою ілюстрацією, що передає настрій і характер музики; після усіх прослуханих творів пропонує виконати тестові завдання на упізнавання фрагментів творів у формі комп’ютерної вікторини. Також на основі програми студенти можуть скласти для дітей завдання творчого характеру (намалювати головних героїв музичного твору, кольорами передати власний настрій, що виник після слухання музики тощо).

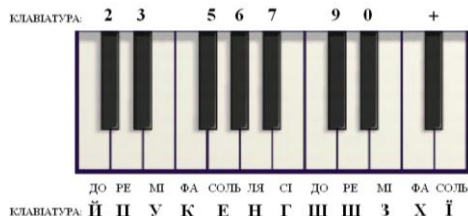
Програма „Класична музика”, яку опановують майбутні вчителі, складається з одного великого блоку, який містить біографічні відомості про різних композиторів та їхні твори. При необхідності студенти зможуть прослухати будь-який музичний твір та роздрукувати біографічні матеріали про конкретного композитора, увійшовши у віконце „друк”. Програма містить також є тлумачний словник музичних термінів та скорочень, що можуть бути використані при поясненні нових понять і термінів на уроці музики в початковій школі.

Третій етап – творчо-практичний – передбачає апробацію студентами своїх можливостей у застосуванні комп’ютера і комп’ютерних навчально-розвивальних програм на уроках музики під час проходження педагогічної практики.

На цьому етапі студенти повинні практично апробувати власні методичні знахідки, що викристалізувалися у процесі практичних та лабораторних занять. З цією метою на занятті студенти мають виконати послідовність творчих та репродуктивних завдань з використанням програм „Класична музика” і «Музичний клас»:

❖ ***Опанування комп’ютерного звукоряду та створення карток-ідентифікацій для виконання музичних фрагментів за допомогою клавіш комп’ютера.*** Наприклад, після прослуховування фрагменту

твору Чайковського „Лебедине озеро” (теми кохання), перед групою студентів ставиться завдання: підібрати (тобто відтворити) цей музичний фрагмент на комп'ютерному фортепіано у програмі „Музичний клас”, користуючись клавіатурою:

- ❖ **Визначення етапів виконання такого музичного диктанту**, якими, відповідно, є тактування, визначення розміру, тональності, співінтонування (проспівування разом із звучанням музики) та нотний запис основної теми;
- ❖ **Створення картки-підказки для виконання музики дітьми у КНРП** (підбір основної музичної теми за допомогою комп'ютерної клавіатури, фіксування її за допомогою назв клавіш):

- ❖ **Створення партитур для комп'ютерного ансамблю музичних інструментів** у вікні „Комп'ютерного фортепіано” програми „Музичний клас” для виконання учнями початкових класів:

- Студенти прослуховують тембри музичних інструментів, клацнувши мишкою по одному з інструментів запропонованого оркестру.
- Обирають потрібну групу інструментів відповідно до музичного матеріалу (В.Верховинець „Печу, печу хлібчик”), що буде аранжований.

- Визначають сольний інструмент і відтворюють (підбирають) мелодію на клавіатурі.
- За допомогою комп'ютерної клавіатури моделюють мелодико-ритмічний супровід із партією для кожного інструменту.
- Відтворюють змодельований матеріал на „Комп'ютерному фортепіано”, вносять необхідні корективи.
- Створюють нотний варіант партитури у графічному редакторі PAINT з використанням шаблонів нотних знаків.

Варіант партитури з музичним супроводом до пісні

В.Верховинця „Печу, печу хлібчик”

Четвертий етап – рефлексивно-оцінний характеризується тим, що на цьому етапі оцінюються здобуті результати у навчанні. Особливість рефлексивно-оцінного етапу у наданні уваги емоційним переживанням, які виникають у студентів під час роботи, і взаємовідносинам між членами колективу. Майбутнім вчителям надається можливість демонструвати свою здатність обдумувати та вирішувати поставлені питання й проблеми, відстоювати власну думку чи аргументувати позицію щодо особливостей використання комп'ютерів на сучасному уроці музики.

Як висновок, слід зазначити, що в умовах сучасної вищої педагогічної освіти комп'ютер є безальтернативним інструментом професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів. Інформаційне осучаснення та урізноманітнення форм і методів роботи з молодшими школярами на уроках музики сприятиме розвитку особистості учня, створюватиме надійне підґрунтя для мистецької освіти і самоосвіти кожної дитини.

До подальших наукових розвідок можна віднести вивчення можливостей синтезування музично-образних та графічно-образних

презентацій провідних понять музичної грамоти у процесі опанування мультимедійними засобами вчителями початкової школи.

Література:

1. Аткинсон Р. Человеческая память и процесс обучения. – М., 1980.
2. Бабанский Ю.К. Интенсификация процесса обучения //Новое в жизни, науке, технике. Сер. «Педагогика и психология». - № 6. – М.: Знание, 1987. – 80 с.
3. Балабан О. Комп'ютерне навчання на уроках музики // Рідна школа. – 2002. - №4. – С.64 – 65.
4. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі і наукових дослідженнях. – Вінниця: ДОВ „Вінниця”, 2005. – 366 с.
5. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, Г.І. Коберник та ін. - К.: Наук. світ, 2004. - 85 с.
6. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтеракт. технологій навчання: Метод. посіб./ А.Панченков, О.Пометун, Т.Ремех. – К.:А.П.Н., 2003. – 72 с.
7. Проколієнко Л.М.. Психологічні проблеми комп'ютеризації навчання/ Радянська школа. - 1985. - № 8 С.15-21.
8. Штепа В.В. Використання сучасних персональних комп'ютерів на уроках музики/ Педагогіка і психологія. – 1996. - №3. – С. 97-103
9. Янкул В.А. Можливості та проблеми використання комп'ютера на сучасному уроці музики //Комп'ютер у школі та сім'ї. - №2. - 2005. – С.21-22.